

Streszczenie rozprawy doktorskiej

mgr Karol Wiktor Kowalczyk

Zakład Geografii Społeczno-Ekonomicznej

PASAŻERSKI TRANSPORT KOLEJOWY NA OBSZARACH AGLOMERACYJNYCH W POLSCE A ROZWIĄZANIA MULTIMODALNE W CODZIENNYCH DOJAZDACH DO PRACY

W pracy zaprezentowano wieloaspektową analizę funkcjonowania pasażerskiego transportu kolejowego w przestrzeni największych polskich obszarów aglomeracyjnych. Omówiono jego współczesne znaczenie oraz wskazano perspektywy przyszłego wykorzystania w obsłudze codziennych dojazdów do pracy. Kolej, w sytuacji postępującej suburbanizacji i problemów wynikających z kongestii drogowej, pozwala na efektywne przemieszczanie się osób z terenów podmiejskich w kierunku obszarów rdzeniowych. Szczególnie pożądanym jest tu model komunikacji multimodalnej, opartej na co najmniej dwóch gałęziach transportu, w której potoki pasażerskie kanalizowane są w obrębie zintegrowanych węzłów przesiadkowych. Tematyka rozprawy wpisuje się w zakres badań geografii transportu i geografii osadnictwa. Pracę wyróżnia podejście porównawcze, uwzględniające systemy transportowe wielu obszarów aglomeracyjnych, co nie jest często spotykane w literaturze przedmiotu.

Cel główny rozprawy to ocena stanu oraz możliwości wykorzystania pasażerskiego transportu kolejowego, jako środka multimodalnej komunikacji dojazdowej ze stref podmiejskich największych polskich aglomeracji. Sformułowano ponadto cztery cele szczegółowe: diagnoza korzyści i niekorzyści lokalizacji infrastruktury kolejowej w relacji do zagospodarowania przestrzennego oraz zróżnicowanego zapotrzebowania na codzienne dojazdy do pracy, identyfikacja lokalnych uwarunkowań służących funkcjonowaniu rozwiązań multimodalnych z udziałem kolei, wskazanie szans i zagrożeń rozwojowych poprzez opracowanie typologii linii kolejowych oraz weryfikacja zintegrowanej „palety” metod.

Badania dotyczyły 10 największych obszarów aglomeracyjnych miast wojewódzkich: Warszawy, Katowic (konurbacji katowickiej), Krakowa, Gdańska (Trójmiasta), Łodzi, Poznania, Wrocławia, Bydgoszczy z Toruniem, Szczecina i Lublina, których liczba ludności przekracza 500 000 mieszkańców w rdzeniach i strefach zewnętrznych Miejskich Obszarów Funkcjonalnych (MOF) – wg delimitacji Śleszyńskiego (2012). Analizą objęto 71 podmiejskich odcinków linii kolejowych, w obrębie których wytypowano 190 stacji i przystanków – lokalizacji potencjalnych węzłów przesiadkowych.

Badania składały się części kameralnej oraz terenowej. Do pierwszej grupy metod zaliczono: studia literatury, analizy statystyczne, analizy przestrzenne, metody prezentacji kartograficznej, bonitację punktową oraz metodę tabeli znaków. W oparciu o szeroki zasób danych statystycznych i wektorowych zdiagnozowano m.in.: sytuację społeczno-gospodarczą, wielkość i kierunki dojazdów do pracy, natężenie ruchu pociągów regionalnych, korzyści lokalizacji węzłów przesiadkowych, konkurencyjność czasową kolei względem autobusu i samochodu osobowego, inwestycje infrastrukturalne. W terenie zbadano 190 lokalizacji stosując metody takie jak: weryfikacja autobusowych rozkładów jazdy, inwentaryzacja infrastruktury przesiadkowej oraz obserwacja uczestnicząca. Do badanych rozwiązań multimodalnych należały: integracja infrastruktury kolejowej i autobusowej, parkingi *Park&Ride* (P+R) i *Bike&Ride* (B+R) oraz integracja organizacyjna (rozkłady jazdy, taryfy biletowe). Wyniki badań zostały zwizualizowane poprzez serię 20 map porównawczych, wydrukowanych na arkuszach formatu A3.

Przeprowadzone analizy wykazały, że w polskich warunkach większe perspektywy rozwoju mają rozwiązania infrastrukturalne aniżeli aspekty organizacyjne. Integracja rozkładów jazdy przewoźników autobusowych i kolejowych w większości przypadków jest niewystarczająca. Opracowana typologia ujawniła duże zróżnicowania przestrzenne. Sformułowano na jej podstawie praktyczne rekomendacje. Obszarami najlepiej wykorzystującymi potencjał przewozów multimodalnych z udziałem kolei są: warszawski, trójmiejski i poznański.

Słowa kluczowe: kolej pasażerska, aglomeracje, transport multimodalny, dojazdy do pracy